

ГРАМАТИКА

УДК: 811.161.2'367.6:140.8](477)

О. С. Половинко

КОМПАРАТИВНІ КОНСТРУКЦІЇ З ОРУДНИМ ВІДМІНКОМ У ТЕКСТАХ ТВОРІВ МАЙКА ЙОГАНСЕНА, ЮЛІАНА ШПОЛА ТА ГРИГОРІЯ ЕПІКА: ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ПІДХІД

У статті вперше проаналізовано порівняльні конструкції з орудним відмінком у текстах творів Майка Йогансена, Григорія Епіка та Юліана Шпола крізь призму когнітивно-ономасіологічного підходу. Розкрито характерні ознаки мотиваційних типів. Визначено, що в усіх порівняльних конструкціях образи підтягуються в компаративемі за принципами структурно-метафоричного, дифузно-метафоричного та гештальтного мотиваційних типів. Аналіз мови творів зазначених вище представників Розстріляного Відродження виявив незначний масив концептосфер донорської бази порівняльних конструкцій з орудним відмінком, однак ці конструкції наділені особливостями в кожного з авторів.

Ключові слова: когнітивістика, когнітивно-ономасіологічний аналіз, орудний порівняльний, Розстріляне Відродження, компаративні конструкції.

Polovynko O. The Use of Comparative Constructions with the Instrumental Case in the Works of Maik Yohansen, Yulian Shpol, and Hryhorii Epik: A Linguo-Cognitive Approach. *The article presents, for the first time, an analysis of comparative constructions with the instrumental case in the works of Maik Yohansen, Hryhorii Epik, and Yulian Shpol through the lens of the cognitive-onomasiological approach. The contribution of these authors to the development of Ukrainian literature and language, despite their tragic fate, remains a crucial element in the formation of Ukrainian national identity and linguistic system. Linguistic studies of their legacy emphasize innovative linguistic processes, stylistic features, and the cultural-ideological contexts that influenced their work. The characteristic features of motivational types have been revealed. It has been established that in all comparative constructions, the images are integrated into comparative models according to the principles of structural-metaphorical, diffuse-metaphorical, and gestalt motivational types. The analysis of the language of the aforementioned representatives of the Executed Renaissance has uncovered a limited set of conceptual spheres from the donor base of comparative constructions with the instrumental case, and the dominance of inanimate nouns in the formation of instrumental comparative constructions.*

The distinctive features of comparative constructions with the instrumental case in the authors' poetry have been identified. Comparative structures in the works of Maik Yohansen, Yulian Shpol, and Hryhorii Epik expand the boundaries of traditional linguistic perception, enriched with additional semantic layers that shift depending on the context. They serve as a tool for expressing emotions, the author's worldview, deeper understanding of objects and phenomena, and for emphasizing the expressiveness and evaluative component of poetic language.

Keywords: *cognitive science, cognitive-onomasiological analysis, instrumental comparative, Executed Renaissance, comparative constructions.*

Вступ

Вивчення творчої спадщини письменників Розстріляного Відродження, таких як Майк Йогансен, Григорій Епик та Юліан Шпол, є надзвичайно актуальним у сучасному лінгвістичному контексті. Внесок цих авторів у розвиток української літератури та мови, попри їх трагічну долю, залишається важливим складником формування української національної ідентичності та мовної системи. У лінгвістичних дослідженнях їхньої спадщини вчені акцентують увагу на інноваційних мовних процесах, стилістичних особливостях та культурно-ідеологічних контекстах, що вплинули на їхню творчість.

Період Розстріляного Відродження позначений особливим інтелектуальним підйомом, що збігся з активними процесами мовної кодифікації та культурної самоідентифікації української нації. Репресії 1930-х років призвели до штучного переривання цього процесу, що спричинило втрату значної частини культурного та мовного надбання. Відновлення й переосмислення цієї спадщини важливе не лише з погляду історичної справедливості, але й для повнішого розуміння еволюції української літературної мови. Письменники цієї епохи писали твори, що відображали глибокі соціальні, політичні та філософські проблеми, а також експериментували з літературними жанрами та мовними формами. Зокрема, Майк Йогансен був одним із найяскравіших представників українського авангарду, а його мовні експерименти й новаторський підхід до побудови тексту потребують детального лінгвістичного аналізу.

Одним із перших мовознавців, хто звернувся до вивчення творчості письменників Розстріляного Відродження, був Ю. Шевельов. Його дослідження присвячені аналізу мовних інновацій та стилістичних особливостей у творах Майка Йогансена (Шевельов, 2009).

О. Астаф'єв фокусується на дослідженні того, як Майк Йогансен та Юліан Шпол використовували лексичні інновації для вираження нових соціальних реалій, часто викликаних політичними змінами. (Астаф'єв, 2009) Л. Масенко розглядала мовну ідентичність та культурні трансформації, які вплинули на творчість письменників Розстріляного Відродження (Масенко, 2011). В. Соболь досліджувала стилістичні риси мови творів, що дозволило їй вивчати особливості літературного стилю Майка Йогансена та Григорія Епіка. Її увага була зосереджена на використанні авторських неологізмів, оригінальних синтаксичних конструкцій та нових жанрових форм у їхній творчості (Соболь, 2013).

Мовна творчість письменників доби Розстріляного Відродження ще не отримала достатньо глибокого та комплексного аналізу мовознавцями, попри їхній важливий внесок у розвиток української мови й літератури. Лінгвістичні дослідження текстів Майка Йогансена, Юліана Шпола та Григорія Епіка поки що залишаються фрагментарними. Більшість робіт літературознавчого характеру стосується тематики їхніх текстів, соціальних і політичних аспектів, проте аналіз стилістики та мовної організації творчого доробку письменників ще на початковому етапі. Жоден з мовознавців не звертався до аналізу специфіки використання орудного порівняльного у творах Майка Йогансена, Юліана Шпола, Григорія Епіка як однієї з характерних рис авторського мовлення. Цей факт зумовлює актуальність нашого дослідження. Метою статті є когнітивно-ономасіологічний аналіз компаративем з орудним відмінком у текстах Майка Йогансена, Юліана Шпола та Григорія Епіка.

Для реалізації зазначеної мети необхідно виконати такі **завдання**:

- вибрати компаративні конструкції з орудним відмінком з текстів творів Майка Йогансена, Юліана Шпола та Григорія Епіка;
- визначити відмінності у вживанні компаративних конструкцій з орудним відмінком в кожного з письменників;
- проаналізувати, як ці конструкції відображають авторську стилістику та світогляд кожного з письменників;
- описати специфіку когнітивної обробки реальності через порівняння в текстах письменників.

Методи дослідження

З огляду на актуальну в сучасній лінгвістиці когнітивну парадигму, проблема мотивації потребує врахування нового принципу типологізації мотиваційних процесів – «концептуального місця мотиватора в ментально-психонетичному комплексі об'єкта, що позначається» (Селіванова, 2010). У роботі для аналізу компаративем з орудним відмінком застосовуємо когнітивно-ономасіологічний аналіз, методика якого розроблена О. Селівановою. Головна ідея цього інтегрованого підходу полягає у фокусуванні на властивостях об'єкта номінації, що концептуалізується, а також на взаємозв'язках між структурою значення й ономасіологічною системою, ураховуючи можливі зміни в їхній динаміці. Для добору ілюстративного матеріалу до нашого дослідження застосовували методи корпусної лінгвістики, зокрема послуговувались Генеральним регіональним анованим корпусом української мови (ГРАК).

Виклад основного матеріалу

Порівняння є важливим засобом пізнання дійсності в лінгвістиці, що дозволяє виявити особливості об'єктів і явищ через їхнє зіставлення. За допомогою порівняльного аналізу можна встановлювати подібності та відмінності між мовними одиницями, що сприяє глибшому розумінню їхньої природи та функцій. У межах когнітивної лінгвістики порівняння виступає засобом концептуалізації та категоризації дійсності, відіграючи центральну роль у мовній репрезентації знань.

Компаративна семантика, притаманна орудному відмінку, вимагає багатофакторного аналізу з огляду на його полісемію та вплив контексту. Досі точаться наукові дискусії щодо окреслення порівняльної семантики орудного відмінка, що пов'язано із труднощами у виокремленні цього значення серед інших, а також із розмитими контурами між різними семантичними відтінками в його межах.

У цій роботі ми спираємось на дослідження О. Олексенко (2018), М. Плющ (2016), О. Потєбні (1888) та Є. Тимченка (1926), які аналізують граматичні та семантичні аспекти орудного відмінка в компаративних конструкціях. Вони наголошують на тому, що такі конструкції відображають процеси індивідуальної символічної інтерпретації світу, розширюючи можливості стандартних моделей сприйняття через поєднання явищ із різних сфер знань, часто контрастних.

Конструкції з орудним відмінком, що виконують порівняльну функцію, посідають важливе місце в художніх текстах української літератури. Використання орудного відмінка на позначення порівняння дозволяє передавати складні смислові структури в лаконічній формі, надаючи текстам виразності та смислової багатомірності. На сьогодні орудний порівняльний вважають найпростішим у ряду структурних типів мовних одиниць, що виражають ознаки предметів або дій у зіставленні. У ньому основне значення має не форма, а лексичне наповнення (Конторчук, 2010: 265).

Уважаємо, що порівняльна конструкція з орудним відмінком складається з об'єкта (іменної частини мови, словосполучення), суб'єкта (форми орудного відмінка з порівняльною семантикою) та мотиву порівняння (дієслова, що містить ознаку для порівняння), і відповідно є трикомпонентною структурою.

У компаративних конструкціях з орудним відмінком можуть використовуватися як абстрактні, так і конкретні іменники будь-якого роду і числа, що свідчить про відсутність лексичних та граматичних обмежень для зон агента і референта порівняння. Важливою особливістю таких компаративів є те, що дієслова в них завжди неперехідні та абсолютні. Наявність дієслова є необхідною умовою побудови орудних порівняльних конструкцій, оскільки воно слугує посередником між агентом та референтом порівняння. Дієслово може бути як матеріально вираженим, так і матеріально не заміщеним. Вирази з орудним порівняльним виникають і в статичних ситуаціях для характеристики об'єкта за якісними ознаками, і в динамічних для опису характеру руху об'єкта.

Усі словоформи, що вживаються в конструкціях із семантикою орудного порівняльного, набувають оцінного характеру та виконують функцію характеристики об'єкта (Олексенко, 2018: 170). О. Олексенко зазначає, що, незважаючи на те, що смисловий акцент робиться на агенті порівняння, основою виникнення такої семантики відмінка залишається предикативно-характеризувальна функція, яку раніше описував В. Виноградов. Ознака, що лежить в основі метафоричного перенесення й формує ядро предикативно-характеризувального значення, у прямому мотивувальному контексті може бути незначною або прихованою, що проявляється через конотативний зміст і часто не фіксується в лексикографічному описі лексеми. Утворення

порівняння за таких умов ґрунтується на розгалуженому асоціативному ланцюжку (див.: Олексенко, 2018: 2).

У межах когнітивно-ономасіологічного аналізу, що розглядає мову крізь призму мислення та концептуалізації світу, мотивація визначає, яким чином мовний знак співвідноситься з конкретним об'єктом або явищем реальної дійсності. О. Селіванова виокремлює такі типи мотивації мовних одиниць: пропозиційну, модусну, асоціативну, змішану та концептуально-інтеграційну. У процесі нашого аналізу було встановлено, що для побудови порівняльних конструкцій з орудним відмінком у текстах Майка Йогансена, Юліана Шпола, Григорія Епіка найбільш ефективною є асоціативна мотивація, за якої мовний знак отримує своє значення через асоціативний зв'язок між концептуальними сферами, що реалізується за допомогою метафоричного перенесення. Цей процес ґрунтується на подібності або аналогії між об'єктами, явищами чи їхніми ознаками, що дозволяє переносити характеристики одного об'єкта на інший, тим самим забезпечуючи появу нових значень у мовній системі. Під час асоціативної мотивації вибирають мотиватор похідного номена з асоціативної частини фреймової когнітивної моделі, для якої характерні метафоричні елементи, що виникли внаслідок аналогії різних концептів. Такі зв'язки постають на підставі асиміляції (уподібнення окремих складників різних концептів) або синестезії (застосування знаків одних відчуттів для позначення інших). Відбувається перенесення лише конкретних сценарних вузлів, що зумовлено інтенцією передавання аналогічного образу в межах реципієнтної зони. Унаслідок цього актуальною залишається лише сема «розгалуження». Такі сполучення виникають внаслідок аналогізації різних концептосфер.

Майк Йогансен у текстах часто використовує порівняльні конструкції з орудним відмінком. Його метафорична система базується на поєднанні природних і культурних символів, що створюють багатогранні образи. Активніше письменник використовує назви явищ природи в зоні агента порівняння (*Бо в той самий момент, коли Альчеста злегка розкрила вуста, над головами їх **громом розтявся постріл** ...* (Майк Йогансен); *Міріяди мух, бджіл, осів кружляли **хмарами** навколо дерева, сідали на цятковане кривавими рубцями тіло, на червоні смуги, що рясно вкривали обличчя, руки, груди, на велику рану в стегні, – вкривали всього чоловіка, мов чорним серпанком*

(Майк Йогансен); *Думки блискавичним вихорцем закрутилися в Ганековій голові (Майк Йогансен)*. Натомість назви абстрактних явищ та понять частіше трапляються в зоні референта порівняння: *Думки калейдоскопом завертілися в його голові (Майк Йогансен)*; *Після цього навалою пішли невдачі (Майк Йогансен)*; *Смерть Де-Круза крижем стояла наді мною; бодай заради пам'яті бідного мого товариша, я мусив одшукати ситтутунга (Майк Йогансен)*. Зрідка бачимо використання фаунонімів та їхніх сукупностей у зоні агента та референта компаративем з орудним відмінком: *Тут галас такий зчинився, що й не розбереш, що й до чого: одні гукають, що джентельмена правда, що собака й справді скажений, бо хвіст униз і вовком дивиться, а другі, що нічого подібного, бо в скаженого собаки слина в роті, а в цього рот сухий (Майк Йогансен)*; *Дріт затуплявся навколо нього, коли він саме успів схопитися за штангу й підлетіти вгору, а вогненне коло закрутилося гадюкою долі (Майк Йогансен)*. Назви артефактів та форм їхнього існування активно використовуються в зоні агента і референта порівнянь з орудним відмінком: *Пилка дзижчала, тирса намистом лягла круг підніжжя ясенowego, а Перебийніс пиляв і пиляв (Майк Йогансен)*; *Берлін стелився під ним, як план, по планові плазували, мов комашня, коні, повзли з ледве чутним гудінням жуки-автомобілі, трамвай дерся вгору, Шпрее вилискував крицевим свічадом (Майк Йогансен)*; *Як маятник, міряв час брус на стругальнім варстаті – вперед-назад-вперед-назад, і кучерявою піною завивалась стружка в минуле, у чадну чагар перевойованих воєн, у давненезні доводи старої історії, у липучий літопис князів, королів, кошових, в десятитисячолітню костогризу людей, у смерть полотняних спантелечених смердів, у загибіль незнаних, незаписаних героїв, у те, як Пилипи й лакузи скакали в гречку і вистрибували з конопель міністрами й великими воєводами (Майк Йогансен)*.

Компаративні вирази з орудним відмінком Майка Йогансена динамічні й багатопланові. Він часто використовує орудний відмінок для порівняння абстрактних понять із конкретними образами, що дає можливість досягти глибшої сенсової багатозаровості. Письменик використовує орудний відмінок для створення гнучких, багатопланових порівнянь, що дозволяють глибше зрозуміти і внутрішній світ персонажів, і зовнішній контекст, у якому вони діють. Його порівняльні конструкції можуть бути розглянуті як відображення

національних архетипів, адже багато з цих образів глибоко закорінені в українській культурі та етнічному світогляді.

Порівняння з орудним відмінком у творах Юліана Шпола часто омовлюють природні явища, тілесні метафори, а також образи зі сфери людської психіки. Ці компаративеми в письменника мають багатий метафоричний шар, що функціонує для конкретизації складних емоційних і фізичних станів. Орудний відмінок у цих порівняннях діє як засіб зв'язку між внутрішнім світом персонажів та зовнішніми об'єктами, явищами чи емоціями: *І непривітна безнадійність важким лантухом осіла десь в середині, на дно* (Юліан Шпол); *І густі смуги синьої печалі гадюками сповзуть їй на повіки* (Юліан Шпол). Рухи й процеси набувають особливої виразності внаслідок використання орудного відмінка, що посилює відчуття дії та її результату: *Він знов, як і до своїх розважних і (до речі кажучи) цілком підставних філософвань, млинком тепер крутився по кімнаті, ошпарений окропом гострих уїдливих почувань* (Юліан Шпол); *Тирса метнулася на півнеба розкиданим віялом і зайчиком поплигала десь камінцями в море* (Юліан Шпол). Для створення компаративем з орудним відмінком Юліан Шпол найчастіше використовує назви абстрактних явищ та понять у зоні агента і референта порівняння: *Думки ці промайнули в Химоччиній голові надзвичайно швидко, осіли тяжким неприємним намумом* (Юліан Шпол); *І тому на другий день ще з більшою настирливістю і ретельністю бралася за те, що вчора лягало на неї гірким тягарем докору й незадоволення* (Юліан Шпол); *Співи не вгавали, а може навіть ще збільшилися, хоч перша легенька сутичка й повисла в повітрі сторожким напруженим настроєм* (Юліан Шпол); *Вона почувала себе так, як у дитячі роки, коли острах пекучими краплинками десь падає на серце і немає сили його не слухатись, не чути* (Юліан Шпол). Флороніми та фауноніми поширені в зоні агента порівняння: *Але ноги їй знеможено прикипають до землі, а сором приборканим голубом ще дужче б'ється в груді* (Юліан Шпол); *А зломлений настрій безпорадної юрби вже поплигав десь ізляканим зайчиком у лавах задніх* (Юліан Шпол); *І тоді зацвіте лице твоє червоним маком* (Юліан Шпол). Назви артефактів та форм їхнього існування використовуються в зоні агента і референта порівняння: *Непохитним стовном стояв я заворожений посеред перону* (Юліан Шпол); *Мандибула цією лайкою сподівався хоч трохи притушити в собі той вогонь, що раптом клубком*

*звився йому десь під серцем (Юліан Шпол); І так без кінця, без краю, аж поки із зачарованої імлістої порожнечі не **виступив** раптом чорною **примарою** велетенський **ожеред соломи** (Юліан Шпол); По стерні передо мною крякало гайвороння, а з боку в даліні строкатою **смугою маячили** селянські **підводи** (Юліан Шпол). Зрідка трапляються назви явищ природи, елементів ландшафту та речовин: А **клейкий сік** солодкою **отрутою** уже **точився** в жили і наливав мене тяжкою мlostю (Юліан Шпол); Ми **лишалися самі на веселій стежці**, що **гадючкою вилася** попід залізничним насипом (Юліан Шпол); **Невиразне, якесь** дикунське **підозріння** хижою **іскрою спалахнуло** йому під саморобними окулярами (Юліан Шпол).*

У Г. Епіка використання порівнянь з орудним відмінком збагачує текст динамікою, експресивністю та деталізованими метафорами. Тематичні групи окреслюють природні, соціальні та психологічні процеси, що підсилюють враження від внутрішніх станів героїв та зовнішніх подій. Використання орудного відмінка в порівняннях допомагає Г. Епіку створювати метафоричні картини, де абстрактні поняття (емоції, процеси) отримують фізичну конкретизацію: **Сміх** дужою **цівкою вирвався** йому з горлянки, мов **огнем обпалив** Гниду (Г. Епік). Орудний порівняльний також підсилює експресивність і динамічність дій: **Курочка кулею вискочив** за **двері** (Г. Епік). Автор часто звертається до масових, соціальних дій, використовуючи порівняння, що акцентують динаміку натовпу чи соціальної групи: **Завтра повні робітничі колони радісним потоком заллють** вулиці столиці, а **червоні прапори урочисто зів'ються над хвилястим морем голів і горою полинуть за місто** (Г. Епік). Найчастіше в зонах агента та референта порівняння в компаративемах з орудним відмінком трапляються назви явищ природи та хронолексми: У **клуню темносірою ниткою пролазила ніч** (Г. Епік); **Думки його зійшли на інші випадки невдоволення селян з артільних порядків, і давно вимріяна сподіванка зайнялася яскравим променем** (Г. Епік); **Бий!** – **піднеслося більшою хвилею** (Г. Епік); **Я миттю звівся, глянув на свого ворога, кинув револьвера і вітром понісся за місто** (Г. Епік). Також активно використовує письменник назви на позначення абстрактних явищ та понять в зонах агента та референта порівняння: **Ця думка каменем лягла на серце, вона величезними кліщами тиснула мою голову, і заваджала думати про щось інше й найбільш непокоїла мене** (Г. Епік); **Десь глибоко**

зароджується неспілива одинока **думка** і вона раптом **вибухає** ясною **надією** (Г. Епік); Юрбою перекидалася зрадницька **чутка**, **закипала** гарячою **смолою** і враз вибухла з тисячі уст (Г. Епік). Рідше митець послуговується флоронімами та фаунонімами в зоні агента порівняння: **Мої думки шуліками шугали** по шляхах революції, бо моє життя – революційний вир (Г. Епік); **Вона** злякано крикнула про допомогу, **зігнулася кошеням** і глибоко забилася під подушки (Г. Епік); **Литка вовком блимнув** йому в обличчя (Г. Епік); **Хмари**, що товстою **корою облягли** небо ще вчора, падали аж до землі й зрідка кидали зовсім осінніми краплями (Г. Епік).

Висновки

Проведений аналіз текстів Майка Йогансена, Юліана Шпола та Григорія Епіка виявив превалювання назв неістот серед концептосфер, що становлять базу для утворення конструкцій з орудним порівняльним. Використання компаративів, заснованих на метафоричному зіставленні через спільність візуальних характеристик та схожість дій, превалює. Така сконцентрованість та акцентування на концептуальних групах лексики, що найбільш конкретизовані й доступні для сприйняття адресата, демонструє намір обрати найефективнішу базу для метафоричних порівнянь (порівняння формується на ґрунті асоціацій, що виникають під впливом найбільш звичних компонентів сприйняття, до яких постійно звертаються в мовленні та які інстинктивно виринають у процесі сприйняття). Це надає потрібного відтінку тексту. Модель ментально-психонетичного комплексу, що відтворює ономасіологічну структуру порівняльної конструкції з орудним відмінком, віддзеркалює інформаційну структуру у свідомості, що стає єдиним психофункціональним континуумом. Ця структура об'єднує пізнавальні функції відчуттів, емоцій, мислення, інтуїції та трансценденції колективного несвідомого. Сенсорні компоненти свідомості активно втягуються в номінативні процеси, при цьому інтуїція та колективне несвідоме відіграють ключову роль у процесі здобуття та вираження знань.

Порівняння з орудним відмінком у творчості Майка Йогансена, Юліана Шпола та Григорія Епіка характеризуються багатством метафоричних і символічних образів, у яких природні й фізіологічні процеси служать для висловлення складних емоційних станів.

Етнолінгвістична та когнітивно-ономасіологічна специфіка таких порівнянь підкреслює зв'язок між культурними архетипами і внутрішнім світом персонажів, перетворюючи емоції та стани на конкретні й виразні образи через механізм орудного відмінка. Письменники часто використовують онтологічні метафори, де абстрактні поняття (емоції, стан) перетворюються на конкретні фізичні об'єкти.

Важливо зазначити, що в порівняннях з орудним відмінком у Майка Йогансена, Юліана Шпола, Григорія Епіка збережені етнокультурні уявлення, зокрема щодо взаємозв'язку між природою і людськими почуттями. Письменники вперше в українській літературі активно використовують орудний порівняльний для передачі ознак абстрактних явищ і понять. До цього в українській літературі такі випадки були поодинокими. Саме ці митці з-поміж творців епохи Розстріляного Відродження найчастіше використовують форму орудного відмінка для опису емоцій через порівняння з матеріальними чи природними об'єктами.

Таким чином, компаративні конструкції з орудним відмінком поєднують фактичну інформацію з асоціативно-метафоричними уявленнями, що виникають у процесі переосмислення знань як у донорській, так і в реципієнтській базах порівняння, ґрунтуючись на мисленневих аналогіях, синтезі та образному відображенні об'єктів. Порівняльні структури у творчості цих трьох письменників розширюють межі традиційного мовного сприйняття, збагачуючись додатковими семантичними нашаруваннями, що змінюються залежно від контексту. Вони служать інструментом для вираження емоцій, авторського світогляду, поглибленого розуміння предметів і явищ, а також підкреслення експресивності та оцінного складника поетичної мови.

Тексти творів Майка Йогансена, Юліана Шпола, Григорія Епіка позначені активним використанням абстрактних назв у зоні агента та референта порівняння компаративних конструкцій з орудним відмінком.

Одна з причин недостатньої уваги до мовної сторони творчості цих письменників полягає в політичних репресіях і цензурі, через які їхні твори були заборонені на десятиліття. Лише наприкінці ХХ століття ці імена почали відроджувати, проте лінгвістичний аспект їхнього художнього письма ще не набув глибокого аналізу, у чому вбачаємо перспективність подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Астаф'єв**, О. (2009). *Літературний авангард 1920-х років: проблеми, постаті, тексти*. Київ: Факт.
2. **Гарашченко**, Л. Б. (2019). Гештальтний різновид асоціативно-метафоричної мотивації науково-технічних аналітичних термінів. *Studia Ukrainica Posnaniensia*, VII, 69–76. <https://www.cceol.com/search/journal-detail?id=1402>.
3. **Шведова**, М., & Вальденфельс, Р. фон, Яригін, С., Рисін, А., Старко, В., Ніколаєнко, Т. та ін. Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК), Київ, Львів, Єна, 2017–2024. uacorpus.org.
4. **Конторчук**, Г. К. (2010). Структурно-семантичні особливості порівняльних конструкцій в історичній повісті В. Шевчука «Розсічене коло». *Волинь – Житомирщина*, 20, 261–270. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vg_2010_20_32.
5. **Масенко**, Л. (2011). *Мова і політика*. Київ: Смолоскип.
6. **Олексенко**, О. А. (2018). Орудний відмінок із семантикою порівняння в приіменному вживанні. *Лінгвістичні дослідження*, 47, 169–174. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1204189>.
7. **Плющ**, М. Я. (2016). Категорія відмінка в семантико-синтаксичній структурі речення. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23983/Pliushch%20Mariia%20Yakivna_03_02_2016.pdf?sequence=1.
8. **Потебня**, О. А. (1888). *Из записок по русской грамматике*. Узято з <https://archive.org/details/izzapisokporuss00marrgoog/page/n6/mode/1up?view=theater>.
9. **Селіванова**, О. О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми*. Полтава: Довкілля-К.
10. **Селіванова**, О. О. (2011). *Лінгвістична енциклопедія*. Полтава: Довкілля-К.
11. **Селіванова**, О. О. (2010). *Лінгвістична ономазіологія*. Полтава: Довкілля-К.
12. **Соболь**, В. (2013). *Українське слово у вимірах часу: Література, ідеологія, пам'ять*. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія».
13. **Тимченко**, Є. К. (1926). *Вокатив і інструменталь в українській мові*. Узято з <https://web.archive.org/web/20161220165300/http://zbruc.eu/node/57968>.
14. **Шевельов**, Ю. (2009). *З історії незакінченої війни*. (Л. Масенко, & О. Забужко, укл.). Київ: Вид-во «Критика».

REFERENCES

1. **Astafyev**, O. (2009). *Literaturnyi avanhard 1920-kh rokov: problemy, postati, teksty* [The Literary Avant-Garde of the 1920s: Issues, Figures, Texts]. Kyiv: Fakt [in Ukrainian].
2. **Narashchenko**, L. B. (2019). Hestaltnyi ryznovyd asotsiativno-metaforichnoi motyvatsii naukovo-tekhnichnykh analytychnykh terminiv [Gestalt Variation of Associative-Metaphorical Motivation of Scientific and Technical Analytical Terms]. *Studia Ukrainica Posnaniensia*, VII, 69–76. <https://www.cceol.com/search/journal-detail?id=1402> [in Ukrainian].
3. **Heneralnyi** rehionalno anotovanyi korpus ukrainskoi movy (HRAK) [General Regional Annotated Corpus of the Ukrainian Language] / M. Shvedova, & R. fon Valdenfels, S. Yaryhin, A. Rysin, V. Starke, T. Nikolaienko ta in.). Kyiv, Lviv, Jena, 2017–2022. uacorpus.org.
4. **Kontorchuk**, H. K. (2010). Strukturno-semantychni osoblyvosti porivnialnykh konstruksii v istorychnii povisti V. Shevchuka «Rozsichene kolo» [Structural-Semantic Features of Comparative Constructions in V. Shevchuk's Historical Novel «The Split Circle»]. *Volyn – Zhytomyrshchyna*, 20, 261–270. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vg_2010_20_32 [in Ukrainian].
5. **Masenko**, L. (2011). *Mova i polityka* [Language and Politics]. Kyiv: Smoloskyp [in Ukrainian].
6. **Oleksenko**, O. A. (2018). Orudnyi vidminok iz semantykoiu porivnannia v pryimenomu vyzhyvanni [The Instrumental Case with Comparison Semantics in Nominal Use]. *Linhvistychni doslidzhennia*, 47, 169–174. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1204189>

- [in Ukrainian]. 7. **Pliushch**, M. Ya. (2016). *Katehoriia vidminka v semantiko-syntaksychnii strukturii rechenia [The Case Category in the Semantic-Syntactic Structure of a Sentence]*. Kyiv: Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova. https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23983/Pliushch%20Mariia%20Yakivna_03_02_2016.pdf?sequence=1 [in Ukrainian]. 8. **Potebnia**, O. A. (1888). *Iz zapysok po russkoi grammatike [From Notes on Russian Grammar]*. Retrieved from <https://archive.org/details/izzapisokporuss00marrgoog/page/n6/mode/1up?view=theater> [in Ukrainian]. 9. **Selivanova**, O. O. (2008). *Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy: pidruchnyk [Modern Linguistics: Directions and Issues]*. Poltava: Dovkillia-K. [in Ukrainian]. 10. **Selivanova**, O. O. (2011). *Linhvistychna entsyklopediia [Linguistic Encyclopedia]*. Poltava: Dovkillia-K. [in Ukrainian]. 11. **Selivanova**, O. O. (2010). *Linhvistychna onomasiolohiia [Linguistic Onomasiology]*. Poltava: Dovkillia-K. [in Ukrainian]. 12. **Sobol**, V. (2013). *Ukrainske slovo u vymirakh chasu: Literatura, ideolohiia, pam'iat [The Ukrainian Word in the Dimensions of Time: Literature, Ideology, Memory]*. Kyiv: Vydavnychiy dim «Kyievo-Mohylianska akademii» [in Ukrainian]. 13. **Tymchenko**, Ye. K. (1926). *Vokatyv i instrumental v ukrainskii movi [Vocative and Instrumental in the Ukrainian Language]*. Retrieved from <https://web.archive.org/web/20161220165300/http://zbruc.eu/node/57968> [in Ukrainian]. 14. **Sheveliov**, Yu. (2009). *Z istorii nezakinchenoi viiny [From the History of an Unfinished War]*. (L. Masenko, & O. Zabuzhko, ukl.). Kyiv: Vyd-vo «Krytyka» [in Ukrainian].

Половинко Олена Сергіївна – аспірант кафедри української мови імені професора Л. А. Лисиченко, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди; вул. Валентинівська, 2, м. Харків, 61168, Україна
E-mail: paniolena15@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8477-4238>

Olena Polovynko – PhD student of the Professor L. Lysychenko Ukrainian Language Department, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, 2 Valentynivska Str., Kharkiv, 61168, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 30 вересня 2024 року

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Половинко О. С. Компаративні конструкції з орудним відмінком у текстах творів Майка Йогансена, Юліана Шпола та Григорія Епіка: лінгвокогнітивний підхід. *Лінгвістичні дослідження*: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди / гол. ред. Н. В. Піддубна. Харків, 2024. Вип. 61. С. 6–18. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.61.01>

APA: Половинко, О. С. (2024). Компаративні конструкції з орудним відмінком у текстах творів Майка Йогансена, Юліана Шпола та Григорія Епіка: лінгвокогнітивний підхід. *Лінгвістичні дослідження*, 61, 6–18. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.61.01>